

| Nemzetközi tapasztalatok

Az 1985. évi költségvetés Belgiumban

A bűnözés növekedése, mely az embereket bizonytalanságban tartja, az államnak egyre nagyobb kihívást jelent. Az igazságügyi minisztérium 1985. évi költségvetését az előző évhez képest 859,7 millió belga frankkal (4,33%-kal) megemelték, így az az összeg amivel a tárca rendelkezhet, megközelíti a 21 milliárd frankot. Különböző új törvénytervezeteken dolgoznak, amelyek azt a látszatot próbálják kelteni, mintha egy büntetőjogi reform készülne, noha nincs másról szó, mint a repressziós eszközök megerősítéséről.

Jelentős probléma a büntetésvégrehajtási intézetek túlszűfolttsága is a bűnözés növekedésének következményeként. Az igazságügyi minisztérium óvatosan fogalmaz, amikor ezeket a tényeket említi: „a növekedés nem általánosítható, ugyanis míg például a nemi erőszakot, a városokban növekszik, addig vidéken a bűncselekmények vonatkozásában csökkenés tapasztalható”. A minisztériumi jelentés ugyanakkor elismeri, hogy ami a tulajdon elleni bűncselekményeket illeti, ott a növekedés számottevő. Míg 1979-ben 41 644 betöréses lopást követtek el, addig 1983-ban 69 321-et, a rablások száma pedig a fenti időszakban 161-ről 714-re nőtt...

Az okkutatásnál vizsgálni kell a Belgiumban több éve tartó gazdasági válságot. A hivatalos körök viszont elzárkóznak az ilyen vizsgálódások elől, álláspontjuk szerint lehetetlenség bármi-féle kapcsolatot is keresni, illetve találni a bűnözés növekedése és a gazdasági

válság között. Ez az állítás azonban ellentmond az igazságügyi minisztériumi jelentés azon sorainak, amely bizonyos bűncselekmények növekedését a munkanélküliség növekedésével magyarázza.

Az igazságügyi minisztériumnak és a belügyminisztériumnak igyekeznie kell, hogy mihamarabb kidolgozzon egy megfelelő prevenciós és repressziós politikát, ugyanis egyre nyugtalanítóbb a tény, hogy a lakosság maga próbál reagálni a bűnözés növekedésére — különböző önvédelmi fegyverek vásárlása és beszerzése útján. (*Le Drapeau Rouge*)

A börtönök túlszűfolttsága az NSZK-ban

Az NSZK-ban a büntetésvégrehajtás szakembereinek túlnyomó többsége azon az állásponton van, hogy túl gyakran és gyorsan kerül sor őrizetbe vételre, túl sok hosszú szabadságvesztés-büntetést szabnak ki a bíróságok, túlságosan sok fiatalot börtönöznek be. Ezek következménye a büntetésvégrehajtási intézetek katasztrofális állapota.

Az SPD szövetségi gyűlésbeli frakciójának vezetője Alfred Emmerich a helyzetet „aggasztónak” nevezte: az állapotok „elviselhetetlenek és embertelenek”, és „az újbóli szocializációra tett erőfeszítéseket csaknem lehetlenné teszik.”

Az NSZK-ban 100 000 lakosra 104 börtönlakó jut, ez a szám a szomszédos Hollandiában 31, Svájcban valamivel 50 felett van, Franciaországban 74. Bebizonyosodott, hogy a hosszabb sza-

badságvesztés-büntetések nem alkalmasak a bűnözési hullám visszaszorítására.

Rendkívül kedvezőtlen az őrszemélyzet számaránya is, 1000 börtönlakóra országosan 35, Nyugat-Berlinben, Hamburgban és Brémában pedig 1000 börtönlakóra 60-70 tisztviselő, börtönőr és egyéb alkalmazott jut. A börtönök túlszűfolttsága feszült atmoszférát teremt, és sok összetűzéshez vezet...

A nyugat-berlini SPD büntetőjogi bizottsága olyan jogszabály-módosítást javasol, amely szerint a kisebb súlyú bűncselekményeket egyáltalán nem büntetnék szabadságvesztéssel. Ehelyett a közhasznú munkára ítélés széles körű és differenciált rendszerének kidolgozását javasolják. Ezt Hessen tartományban sikerrel ki is próbálták. Herbert Günther tartományi igazságügy-miniszter azt reméli, hogy így több mint 500 elítéltet lehet évente megmenteni a börtönből, és emberségesebb, hatékonyabb módon visszavezetni a társadalomba.

1981 és 1984 szeptembere között eddig 1536 elítélt fizetett pénzbüntetést vagy végzett közcélú munkát, és takarított meg a tartománynak 30 000 börtönnapra költséget. A további javaslatok e programok kiszélesítését, tökéletesítését célozzák. Mivel az NSZK-ban egy elítélt börtönben tartása évi 30 000 márkába kerül, az erőfeszítések értelme és célja nyilvánvaló. (*Vorwärts*)

A bűnözés világtérképe

Az ENSZ legújabb dokumentumának tartalma szerint a szervezett bűnözés helyzete világszerte olyan, hogy bolygónk lakóit — a bűnözés lassú növekedése, új formákkal való gazdagodása és ipari szervezetsége folytán — faji, vallási, társadalmi és gazdasági helyzet szerinti megkülönböztetés nélkül egyaránt sújtja a sértetté válás lehetősége.

A bűnözés évente kb. 2%-kal nő világszerte: 1970—1975-ben 100 000 lakosra 900 elítélt jutott, 1975—1980-ra ez az arány 1000-re (az ipari társadal-

makban pedig 1500-ra) ugrott, 2000-ben pedig előreláthatóan 2000 elítélt jut majd 100 000 lakosra, tekintet nélkül a társadalmi fejlettségre.

Míg a kriminalitás évente 2%-kal nő, addig a szabadságvesztésre ítélték száma 4%-kal emelkedik. Mindehhez hozzá kell fűzni azt is, hogy a rendőrség munkájának hatékonysága az elmúlt évtizedben 50%-kal nőtt, a kriminalitás miatti pénzügyi kiadások pedig az egyes országokban megduplázódtak. A kriminalitás, a szervezett bűnözés jelenleg olyan vállalkozáshoz hasonlítható, amely nem ismeri a krízist, amelynek különböző beruházásai és érdekeltségei vannak, amelynek alkalmazott technikája és eszközei pedig egyre komplexebbek.

Végigtekintve az egyes földrészeket, a helyzet nagyjából a következő. Európában és Észak-Amerikában a gazdasági és a vagyon elleni erőszakos bűnözésen kívül nőtt a kábítószer- és fegyverkeresedelem, a terrorizmus és a családon belüli erőszakos bűncselekmények száma. Latin-Amerikában az élet elleni, a vagyon elleni és az államellenes bűncselekmények, valamint a kábítószer-élvezet és -kereskedelem nőtt számottevően.

Ázsiában csupán az utóbbi évtizedben emelkedett a kábítószer-élvezet. Számos országban foglalkoznak itt a kábítószeresek alapanyagának természetével, előállításával. A kábítószer-élvezet és -kereskedelem mellett a személy elleni — főleg a fiatalok által elkövetett — erőszakos bűncselekmények számának növekedése tapasztalható. Az afrikai országokban főleg a külföldi kultúra, pénzügyi érdekeltségek és transznacionális szervezetek hatására fokozódott a korrupció, nőtt a gazdasági bűncselekmények száma. Néhány helyen a kábítószer-kereskedelem is tért hódított.

A szervezett bűnözés modern formájának stratégiája szupranacionális hatású és terjedelmű, ezért az ellene való küzdelem határozott nemzetközi együttműködést igényel. (*Corriere della Sera*)

A kriminalitás elleni küzdelem torzhajtásai az NSZK-ban

Az NSZK szövetségi rendőrsége, abban az igyekezetében, hogy a veszedelmesen terjedő bűnözésnek gátat vessen, olyan eszközöket vesz igénybe az utóbbi időkben, amelyek nélkülöznek minden törvényes jogalapot, és elítélendők erkölcsi szempontból. A rendőrség és a bűnözők társadalmának bizonyos fokú együttműködéséről van szó, mely hovatovább oda vezet, hogy az úgynevezett nagy halak lebuktatása céljára igénybe vett kis bűnözők szolgálataik elismerése fejében lehetőséget kapnak megszokott tevékenységük nagyobb kockázat nélküli folytatására.

Tagadhatatlan, hogy a besúgók alkalmazásának sok évszázadra, sőt évezredre visszanyúló hagyományai vannak. Elég csak az inkvizíció működésére, valamint a náci- és egyéb fasiszta rendszerek módszereire utalni. Kétségtelen, hogy a rendőrség és a nyomozó hatóságok egy-egy bűncselekmény felderítésénél kénytelenek igénybe venni a kétes elemek által szolgáltatott, és így nem teljesen megbízható bizonyítékokat is. Ez az igénybevétel azonban semmi esetre sem terjedhet odáig, hogy a bizonyítékokat — erre előéletüknél fogva alkalmas, beugrató ügynökök útján — maga a nyomozó hatóság állítsa elő . . .

Az majdnem természetes, hogy azok a személyek, akik ilyen természetű megbízásokat rendszeresen vállalnak, nem a bűnözést meggyőződésből, önzetlenül üldöző tisztességes emberek táborából, hanem olyan obskurus rétegekből rekrutálódnak, akik otthonosan mozognak az „alvilág”-ban, és pénzért, vagy kétes tevékenységük elnézéséért mindenre kaphatók. A rendőrség szinte hivatalos nyilvántartást vezet róluk, de ismerik őket azok a pénzemberek is, akik kétes üzelmeik lebonyolítására ugyancsak gyakran veszik igénybe közreműködésüket . . .

Melyek azok a többségükben nem pénzbeli ellenszolgáltatások, amiket a beugratók és besúgók megbízóiktól, el-

sősorban a rendőrségtől kapnak? Például: ha külföldi és szüksége van tartózkodási engedélyre, megkapja. Ha kábítószeresek, esetről esetre megkapják fejadagjukat „élvezettársaik” körében végzett felderítő tevékenységük jutalmául. Megint másokat azzal jutalmaznak, hogy jól kiérdemelt büntetésüket elengedik vagy enyhítik, ha terhelő tanúként a nyomozó hatóságok rendelkezésére állnak . . .

A szövetségi rendőrség bizalmi embereit a hivatalos nyilvántartásban „V-embereknek” (Vorzugs-Leute) nevezik. Ezek az előnyben részesítendő kiváló emberek csak addig élvezhetik kiváltságos helyzetüket, amíg bizonyítani tudják hasznosságukat. Emiatt állandó nyugtalanságban, félelemben élnek. Ha feleslegesnek bizonyulnak, megbízóik elejtik őket. Ezért hasznosságuk bizonyítására nemegyszer kénytelenek bűncselekményeket szervezni, hogy ezek leleplezésével elnyerjék megbízóik elismerését és jutalmát.

Az így kialakult kísérteties közeledés a bűnüldöző hatóságok és a bűnözők társadalma között a kriminalitás elleni küzdelem olyan egészségtelen, torz kinövése, melynek jelenléte magára a szövetségi rendőrség törvénytisztelő, igazságot kereső tagjaira is szinte lidércnyomásként nehezedik. Ennek az ördögi mechanizmusnak a kerekei közül nagyon nehéz szabadulni. A radikális rendteremtés ma már nem tűr halasztást. Egy jogállamban az igazság kiderítése is csak a törvény által kifejezetten megengedett módon lehetséges. (*Der Spiegel*)

Az öngyilkosságok számának növekedése a francia bv. intézetekben

1985. április 1-jén 44 654 elítélt tölti szabadságvesztését a különböző büntetésvégrehajtási intézetekben. Ez a szám rekordnak tekinthető. A büntetésvégrehajtási intézetekben elhelyezhető száma 32 500 személy, így a francia büntetésvégrehajtási adminisztrációnak kü-

lönböző gondokkal kell szembenéznie. Az elítéltek számának emelkedésével párhuzamosan növekszik a büntetés-végrehajtási intézetekben az öngyilkosságok száma. Ma már elsősorban nem a nyílt lázadástól kell tartani, hanem az elítéltek egyfajta tiltakozási módjától: az öngyilkosságoktól. 1984-ben 58-an követtek el sikeres öngyilkosságot. Megjegyzendő, hogy a múlt század közepétől egészen 1971-ig évente átlag mintegy húszan lettek öngyilkosok, a robbanás csak 1971-et követően állt be.

Az öngyilkosságok száma azonban nemcsak a börtönökben nő, hanem a civil életben is. Azon azonban mindenképpen el kell gondolkodni, hogy miért nő az öngyilkosságok száma hatványozottabban a büntetés-végrehajtási intézetekben. Egyes szakértők kiemelik, hogy elsősorban középkorú vagy idősebb elítéltek követnek el öngyilkosságot. A fiatalabbak még látnak perspektívát szabadulásuk utáni életkörülményeiket illetően. Azok viszont, akik úgy látják, nem fognak életükben szabadlábba kerülni, sokkal nehezebben tudják elviselni a zárt körülményeket. Így 1984-ben az 58 öngyilkos személy közül 39 olyan elítélt volt, aki feltehetően börtönben halt volna meg.

Nyomós ok a másik indok is, a börtönök túlzsúfoltsága. A bv. intézetek jelenlegi kihasználtsága 137%-os, de egyes intézetek elérik a 150%-os kihasználtságot is. Az a 32 000 férőhely, amivel a büntetés-végrehajtási adminisztráció rendelkezik — oly kevés, hogy szinte méltatlan egy iparilag fejlett társadalomhoz. Probléma az is,

hogy a büntetés-végrehajtási intézetek többsége nagyon korszerűtlen. Marseille-ben az egyik börtönben pl. 900 elítéltre mindössze 16 tusoló jut, s így nem lehet megoldani, hogy minden rab legalább egyszer igénybe vehesse. Az elítéltek nehezen viselik el, hogy nyáron 40 fokos hőség van a cellákban, s 10 négyzetméteren hárman élnek. Mindezek a körülmények nem segítenek abban, hogy a fogvatartottak meg tudják őrizni emberi mivoltukat.

A büntetés-végrehajtási adminisztráció nem szándékszik radikális változtatásokat végrehajtani, a helyzeten lépésről lépésre kíván javítani. Az állam Franciaországban 150 frankot költ naponta egy elítéltre (beleértve az ellátás és a felügyelet költségét). Ez az összeg kevés, összehasonlítva azzal, hogy pl. Svájcban az elítélt napi 600 frankkal terheli az állami költségvetést. Egy új férőhely létesítése a börtönben 400 000 frankba kerül. Ezért nem lehet arra számítani, hogy az új börtönök létrehozásával és a jelenlegiek korszerűsítésével a helyzet a közeljövőben meg fog változni. Az igazságügy-miniszter bejelentette, hogy 1986-1989 között 2328 új férőhelyet kell kialakítani, de alapvetően ez sem fogja megoldani a problémákat. A körülmények lényeges megváltoztatását csak egy olyan eseménytől lehet várni, mely alapjaiban rázza meg a büntetés-végrehajtás jelenlegi adminisztrációját. Így egy komoly börtönlázadás esetleg alkalmas lenne arra, hogy a helyzetért felelős személyek gyorsabb és radikálisabb változtatásokra legyenek hajlandók. (*Le Monde*)

Válogatta: **Bánki Erika**